

Verslag concept

Commissie Economie, Energie en Bestuur

Datum	:	19 februari 2018
Commissievoorzitter	:	dhr. S. van Berkum
Commissiegriffier	:	mw. M. de Zwart
Telefoonnummer/e-mail	:	023-5143756/zwartm@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter

dhr. S. van Berkum

Commissiegriffier

mw. M. de Zwart

Leden van de commissie

VVD
D66

dhr. M.R.F. Wieseahn, mw. F.M. Lagerveld
dhr. F. de Groot, mw. S. Klaassen, dhr. T.
Buijtendorp

PvdA
PVV
SP
CDA
GroenLinks
PvdD
50PLUS
CU/SGP
ONH

mw. Doevendans, mw. C. van Rooij
mw. I Bezaan, dhr. N. Kaptheijns
mw. C. Boelhouwer, dhr. J.A. Haijen
mw. H. Keur, dhr. P. de Kam
mw. R. Kocken, mw. Z. Pels
dhr. A. van Liere, dhr. F. Zoon
mw. O. De Meij
dhr. M. Klein

Gedeputeerden

dhr. B.I.M. Bouberg Wilson
dhr. J. Remkes, dhr. A. Tekin, dhr. J. Bond, dhr.
J. van der Hoek

Notulist

Verslagbureau Moneypenny/mw. H. Mutsaerts

Afwezig met bericht

dhr. A. Hietbrink (GL)

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Rondvraag portefeuille dhr. Tekin en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
3. Inloophalfuur
4. Vaststellen agenda, verslag van 22 januari 2018, lange termijnagenda en moties- en toezeggingenlijsten en vooruitblik op de volgende EEB-vergaderingen
5. A-agenda Algemeen
- 5.a. Aanvullende voorstellen uitvoering motie 110 (op B-agenda alle commissies)
6. Rondvraag portefeuille dhr. Remkes en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
7. Rondvraag portefeuille dhr. Van der Hoek en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Pagina 2

- 8. B-Agenda Economie, Toerisme en Recreatie, Internationale Marketing en Acquisitie, Sponsoring en Subsidies Algemeen (Bond)
- 5 8.a. Technische presentatie jaarplan 2018 Stichting Pallas door dhr. Van der Lugt, directeur Stichting Pallas
- 8.b. Brief GS aan PS inzake kredietverlening Pallas
- 9. Rondvraag portefeuille dhr. Bond en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
- 10 10. Vaststelling verslag besloten deel commissie EEB 22 januari 2018
- 11. Sluiting
- 15

Agenda

1. Opening en mededelingen

- 20 De **voorzitter** opent de vergadering om 18.15 uur en heet alle aanwezigen welkom in de vergadering, met een speciaal welkom voor de gasten van D66 Amsterdam. Bericht van verhindering is ontvangen van dhr. Hietbrink (GL). De agenda start met de rondvraag voor dhr. Remkes zodat hij tijdig bij zijn volgende afspraak kan zijn. Bij de ingekomen stukken staat sinds 14 februari jl. de brief van GS aan PS vermeld inzake het onderzoek AirBNB Noord-
25 Holland dat gericht is op het in de MRA en Noord-Holland-Noord komen tot – in de PRV verplicht gestelde – regionale procesafspraken over verblijfsrecreatie. De regio's zijn hierbij aan zet en de provincie speelt enkel een faciliterende rol. Gedeputeerde Bond heeft aangeboden om voor de vergadering van 9 mei a.s. een technische toelichting te geven op de stand van zaken in de MRA en Noord-Holland-Noord. De commissie gaat hiermee akkoord.
30 Dhr. Tekin stelt voor om op 5 april a.s. een derde BOT-overleg te plannen onder voorzitterschap van dhr. Van Liere over de recreatieschappen in relatie tot natuur. De commissie gaat hiermee akkoord.
De spreektijden van de fracties worden vermeld.

- 35 De **voorzitter** heet mw. Pels als plv lid van de commissie welkom. Zij zal de hr. Hietbrink vervangen.

2. Rondvraag portefeuille dhr. Remkes en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa.

- 40 Er zijn geen vragen.

3. Rondvraag portefeuille dhr. Tekin en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

- 45 Mw. **Lagerveld** (VVD) refereert aan de door de staatssecretaris aangekondigde werving van 930 extra douanebeambten vanwege het tekort aan douanespecialisten dat ontstaat bij handels- en productiebedrijven ten gevolge van de Brexit. Ook Inspectie- en controle- instanties moeten extra mensen gaan aannemen en opleiden. Kan de werkambassadeur
50 inzichtelijk maken in welk vakgebieden extra mensen nodig zijn en om hoeveel fte het gaat? Kan hij aangeven of hierbij ondersteuning van de provincie en/of overheid nodig is?

- Gedeputeerde **Tekin** meldt dat de werkambassadeur een flinke werkagenda heeft en bovendien niet fulltime werkt. Daarom is het niet eenvoudig om de werkambassadeur ook nog
55 hiervoor in te zetten. In de notitie over de Brexit van dhr. Loggen staat een aantal vervolgacties van het college vermeld en de vragen van de VVD vallen binnen dit kader. De gedeputeerde zegt toe de vragen van de VVD voor te leggen aan dhr. Loggen, die tevens verzocht zal worden aan te geven wanneer de notitie voor PS beschikbaar komt.

60 4. Inloophalfuur

Er hebben zich geen sprekers aangemeld.

- 65 5. Vaststellen agenda, verslag van 22 januari 2018, lange termijnagenda en moties- en toezeggingenlijsten en vooruitblik op de volgende EEB-vergaderingen

Vaststellen agenda

- Dhr. **Zoon** (PvdD) spreekt de voorkeur uit om zoveel mogelijk informatie over Pallas in openbaarheid te delen.

- 70 De **voorzitter** zegt toe zich hiervoor in te zetten, maar vertrouwelijke informatie kan enkel in beslotenheid worden gedeeld.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

- 75 *Het verslag van de vergadering d.d. 22 januari 2018*

Dhr. **Buijtendorp** (D66) stelt een aantal tekstuele wijzigingen op het verslag voor. Hij zal deze schriftelijk indienen.

80

De **voorzitter** deelt mee dat deze wijzigingsvoorstellen in principe 2,5 week voor de vergadering bij de commissiegriffier dienen te worden ingediend (datum staat opgenomen in de nieuwsbrief wanneer het conceptverslag gepubliceerd wordt). Hij zegt toe het verslag met de door de hr. Buijtendorp gewenste wijzigingen volgende vergadering vast te stellen.

85

Strategische Statenagenda

De Strategische Statenagenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

90

Op de agenda van de volgende commissievergaderingen staan geagendeerd de jaarlijkse staat van de Energietransitie en het Uitvoeringsprogramma Energietransitie.

Moties en toezeggingenlijsten

Er zijn geen vragen.

95

6. A-agenda Algemeen

6.a. Aanvullende voorstellen uitvoering motie 110 (op A-agenda alle commissies)

100

De **voorzitter** meldt dat in deze vergadering enkel de punten worden besproken die gerelateerd zijn aan deze commissie, namelijk punt 7, versterking kwaliteit en integriteit lokaal bestuur, punt 8 restauratie Rijksmonumenten en punt 11, energietransitie.

105

Mw. **Van Rooij** (PvdA) refereert aan punt 7, versterking kwaliteit en integriteit lokaal bestuur. Zij vindt de hiervoor beschikbaar gestelde 800.000 euro een enorm groot bedrag voor twee jaar. Betreft dit enkel personele kosten en wordt in een later stadium aan de commissie een voorstel voor de nadere uitwerking voorgelegd?

110

Mw. **Klaassen** (D66) vraagt of GS kunnen aangeven wanneer een bestuursakkoord energietransitie met o.a. het Rijk verwacht wordt. Als dit te lang gaat duren duurt, dan stelt D66 voor in Noord-Holland vast aan de slag te gaan.

115

Dhr. **Wieseahn** (VVD) steunt de aanvulling op de motie en de integriteitsaanpak van het openbaar bestuur en ondersteunt de vraag van de PvdA voor een toelichting op deze financiële middelen. Het IPO overweegt om de toedeling van 20 miljoen euro voor Rijksmonumenten over de provincies op andere wijze vorm te geven dan tot op heden het geval is. Brengt dit een verandering van de opzet mee en kan ervoor gekozen worden om de huidige werkwijze te continueren?

120

Dhr. **Bouberg Wilson** (ONH) sluit zich aan bij de PvdA en verzoekt een toelichting op het bedrag van 800.000 euro.

Dhr. **Klein** (CU/SGP) vraagt waar het precieze bedrag van 24,36 miljoen euro voor de energietransitie op gebaseerd is; betreft het een restpost? Hebben PS de mogelijkheid om mee te denken over de precieze besteding van de gelden?

125

De heer **Zoon** (PvdD) constateert dat met deze motie een serieus signaal afgeven wordt om te benadrukken dat de provincie een ambitieuze partner is bij de realisatie van de klimaatdoelen. Bovendien biedt het mogelijkheden voor de provincie om serieus vaart te maken met haar ambitie. Er wordt een bedrag van 24 miljoen euro voor de energietransitie bestemd en een bedrag van 25 miljoen euro voor wegen in de Duin- en Bollenstreek, maar past dit laatste wel bij de ambitie van PS? Hoe kijkt de gedeputeerde hier tegenaan?

130

Mw. **Pels** (GL) vraagt hoe de gedeputeerde verwacht na 2022 om te gaan met de Rijksmonumenten en is het wel wenselijk om deze gelden in te zetten voor iets wat op de exploitatie thuishoort?

135

Mw. **Bezaan** (PVV) ondersteunt punten 7 en 8, maar dat geldt niet voor punt 11, de energietransitie. Het standpunt van de PVV hierover is bekend.

140 Mw. **De Meij** (50plus) heeft veel problemen met punt 7, versterking integriteit lokaal bestuur, dat is geen speerpunt van de provincie en er zijn al veel adviesorganen in Nederland die de gemeenten ondersteunen. Daarom vindt zij 800.000 euro een enorm groot bedrag. Mensen met de laagste inkomens gaan straks het meeste betalen voor de energietransitie, dus de 24 miljoen euro moeten ook ingezet worden om deze mensen te ontzien, op welke wijze dan ook.

145 De heer **Remkes**, Commissaris, bevestigt dat de weerbare democratie geen onderdeel vormt van motie 110, maar wel zijn GS nagegaan welke onderdelen van het regeerakkoord en het interbestuurlijk programma naar de provincie komen. Afgelopen woensdag is het interbestuurlijk programma ondertekend waarvan een hoofdstuk de weerbare democratie
150 betreft en in het verdere traject zullen extra inspanningen voor de provincie aan de orde komen. In februari 2016 zijn de Gemeentewet, Provinciewet en Waterschapswet aangevuld waardoor burgemeesters, dijkgraven en de Commissaris van de Koning in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor de integriteit in hun organisatie. De provincie is bovendien ook verantwoordelijk in verticale lijn in de richting van gemeenten en waterschappen sinds
155 februari 2016. De kernvraag is of er aanleiding is om in een aantal gevallen de gemeenten en waterschappen te ondersteunen en te faciliteren en een verhoogde inzet op de provincie zelf te plegen. Intussen heeft de provincie al activiteiten ontplooid om die verantwoordelijkheid te activeren, zoals een recente bijeenkomst van griffiers en een bijeenkomst van burgemeester. Maar de indruk bestaat dat er wel een tandje bij kan en daarom zal de komende twee jaar een
160 verhoogde inspanning gepleegd worden. Het bedrag van 800.000 euro is niet enkel en alleen bestemd voor personeelskosten. Wanneer PS akkoord gaan, dan zullen GS in een brief aan PS een toelichting geven op de activiteiten en verschillende kostencategorieën.

165 Gedeputeerde **Van der Hoek** antwoordt op de vraag van D66 over de termijnen dat de minister de wens heeft om rond de zomer van het bestuursakkoord over te gaan naar het maatschappelijke of klimaatakkoord en de provincie zet alles op alles om hierin mee te gaan. Mocht dit te lang gaan duren, dan is er altijd ruimte om het (extra) budget eerder in te zetten, want daar besluit de provincie zelf over. Het totaalbudget bedraagt 24,36 miljoen euro, maar er moet in IPO-verband en door de provincie met het Rijk gesproken worden over eventuele
170 extra financiële bijdragen van de provincie voor bepaalde thema's, zoals geothermie en afvang van CO2. Op dit moment bestaat hier nog geen duidelijkheid over, maar zodra dat het geval is, dan zullen PS hierover besluiten. Er zijn door OC&W en IPO voor vier jaar afspraken gemaakt over de verdeelsleutel voor Rijksmonumenten. Het budget is voor twee jaar vastgelegd en na twee jaar komt dit thema terug bij de kaderbrief en dan kunnen PS besluiten
175 om hier wel of niet invulling aan te geven.

Dhr. **Wieseahn** (VVD) vraagt of het ministerie meebesluit over hoe het IPO de verdeling van 20 miljoen euro over de provincies organiseert. In de stukken staat vermeld dat door de
180 nieuwe verdeling een tekort ontstaat van 2,2 miljoen euro voor de provincie.

Gedeputeerde **Van der Hoek** bevestigt dat de nieuwe afspraken van kracht zijn.

7. Rondvraag portefeuille dhr. Van der Hoek en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

185 Er zijn geen vragen.

8. B-Agenda Economie, Toerisme en Recreatie, Internationale Marketing en Acquisitie, Sponsoring en Subsidies Algemeen (Bond)

- 190 8.a. Technische presentatie jaarplan 2018 Stichting Pallas door dhr. Van der Lugt, directeur Stichting Pallas
8.b. Brief GS aan PS inzake kredietverlening Pallas

195 De **voorzitter** licht het voorstel voor behandeling toe. Eerst presenteert dhr. Van der Lugt het jaarplan 2018 waarna vragen gesteld kunnen worden. Daarna vindt in beslotenheid de discussie over de kredietverlening Pallas plaats, waarna in openbaarheid de eerste en tweede termijn van de commissie volgen.

200 Dhr. **Zoon** (PvdD) stelt voor de behandeling om te draaien en eerst in openbaarheid de eerste en tweede termijn te doen. Daarna kan een besloten deel volgen, maar de PvdD heeft hier geen behoefte aan.

De **voorzitter** stelt dit ordevoorstel aan de orde.

205 Dhr. **Bouberg Wilson** (ONH) constateert dat bijna alle informatie over de kredietverlening vertrouwelijk is en in beslotenheid behandeld moet worden.

210 De **voorzitter** meldt dat het jaarplan openbaar besproken kan worden. Hij concludeert na afstemming dat de commissie akkoord gaat met het voorstel van de PvdD om na de toelichting op het jaarplan de eerste en tweede termijn van de commissie in openbaarheid te doen.

215 Dhr. **Van der Lugt** geeft een toelichting op het jaarplan 2018 en de stand van zaken van Pallas. De Statenleden worden uitgenodigd om eventueel aanvullende vragen op een later moment voor te leggen, mocht daar vanavond niet voldoende gelegenheid voor zijn. Ook dhr. Van der Lugt is er voorstander van zoveel mogelijk in openbaarheid te bespreken. In de presentatie komen nut en noodzaak, de vorderingen in 2017 en enkele hoofdpunten uit het jaarplan 2018 aan de orde. Nut en noodzaak van Pallas zit in het garanderen van de lange termijn leveringszekerheid van medische isotopen vanwege de veroudering van de
220 hogefluxreactor in Petten. België en Nederland leveren meer dan de helft van de totale productie en beide reactoren dateren al van de jaren 60 en lopen naar het einde van hun levensduur. Dat geldt overigens ook voor de Zuid-Afrikaanse en Poolse reactoren. Pallas is een initiatief om te komen tot vervanging van de hoge fluxreactor in Petten. 30.000 patiënten worden dagelijks behandeld met de producten die de reactor produceert. Van de Nederlandse
225 ziekenhuizen maakt 80% gebruik van in Nederland geproduceerde isotopen en voor Europa is dat een percentage van 70%. Wereldwijd wordt 30% van de markt vanuit Petten beleverd. De isotopen maken tumoren in het lichaam zichtbaar, dit betreft het diagnostische gebruik. De ontwikkelingen gaan nu echter meer richting therapeutisch gebruik en dat betekent dat isotopen worden ingezet om op de juiste plek in het lichaam tumoren te bestrijden. Pallas
230 focust op deze therapeutische toepassing, want men wil voorbereid zijn op nieuwe ontwikkelingen. Het bedrijf Curium in Petten produceert een ander soort isotopen die gebruikt worden voor specifieke behandelingen zoals hartfalen. Zijn er andere manieren om isotopen te produceren? Het antwoord op deze vraag is nee. Andere productietechnieken leiden tot een lichtere vorm van isotopen met een kortere levensduur want deze worden
235 geproduceerd door cyclotrons. Zwaardere isotopen met een langere levensduur komen uit reactoren. De discussie over alternatieve technologie gaat met name over de vraag of Molybdeen 99 op een andere manier geproduceerd kan worden. Hier wordt op verschillende manieren onderzoek naar gedaan, zoals in Nederland met Lighthouse. Technisch gezien is het mogelijk, maar er zijn nog geen producenten die de alternatieve productiemethode
240 toepassen. Overigens zullen er meerdere initiatieven ontwikkeld moeten worden om bepaalde isotopen te produceren, omdat Petten niet aan de volledige vraag kan voldoen. Op korte termijn bestaat echter geen bedreiging voor de businesscase van Pallas, maar op langere termijn zullen beslist een of twee andere technologieën op de markt komen. Pallas is noodzakelijk om vanaf 2025 leveringszekerheid te kunnen bieden en geen risico te lopen op
245 een tekort. Een van de motieven van de provincie om bij te dragen aan Pallas is behoud van het hoogwaardige onderzoek en het creëren van werkgelegenheid in de provincie. Er wordt nu ingezet op onderzoek naar methoden die dichterbij de medische isotopen komen en op investeren in het nucleair technologische vlak. Pallas is als katalysator van groot belang voor het creëren van werkgelegenheid in de provincie en past uitstekend in de brede plannen voor
250 de Energy Health Campus in Petten. De opdracht van de provincie aan Stichting Voorbereiding Pallas Reactor als medeoprichter van Pallas is om in 2014-2019 een aanbestedingsprocedure te starten en een partij te selecteren voor het ontwerp en een businesscase te ontwikkelen die privaats gefinancierd kan worden, want het is de bedoeling dat de volgende fase privaats gefinancierd wordt. In 2016 is met deze formele procedure gestart na een eerste voorselectie
255 van mogelijke partijen in 2015 waaruit een Argentijns, Frans en Zuid-Koreaans bedrijf naar voren kwamen. In 2017 is een formele Europese biedingsprocedure gestart. Met elke partij zijn drie rondes van bieden en onderhandelen doorlopen. Eind 2017 heeft dit geleid tot de keuze voor het Argentijnse consortium INVAP die met het Nederlandse bedrijf TBI gaat samenwerken. Op 24 januari 2018 is in de Argentijnse ambassade het contract getekend. De
260 reden voor deze keuze is het feit dat dit bedrijf ruime ervaring heeft met nucleaire projecten,

zoals bijvoorbeeld met de OPAL-reactor in Australië, en het heeft een goede reputatie op het gebied van het garanderen van veiligheid en een succesvolle uitvoering van projecten. TBI heeft veel ervaring met complexe projecten. Bij de gemeente Schagen is een verzoek tot herziening van het bestemmingsplan ingediend. Het totale vergunningstraject zal nog enige
 265 tijd duren, want de kernenergievergunning kan pas verleend worden wanneer het ontwerp klaar is. De verwachting is dat dit traject is afgerond in 2020 en dat alsdan met de voorbereidingen van de bouw kan worden gestart. De businesscase is een dynamisch document, dat zich continu aanpast aan ontwikkelingen en nieuwe inzichten in de markt en door afstemming met de huidige reactor en andere reactoren wereldwijd. In 2017 is op
 270 verzoek van de provincie en EZ de businesscase 3.0 beoordeeld door een extern onderzoeksbureau. De conclusie van het bureau was dat het gaat om een realistische en robuuste businesscase en dat Pallas een goede positie heeft om wereldspeler te worden in de markt van medische isotopen. Intussen wordt ook gesproken met de toekomstige klanten zodat hun wensen zo veel mogelijk kunnen worden meegenomen in het ontwerp. Tevens
 275 wordt gewerkt aan het opzetten van het Nuclear Health Center in Petten dat zich richt op het uitvoeren van nabehandelingen van de producten van de reactor, want deze nabehandeling is noodzakelijk alvorens de producten door ziekenhuizen gebruikt kunnen worden. Er wordt gesproken met diverse investeerders, met name internationaal, omdat de markt internationaal is en producten op de internationale markt worden aangeboden. In deze gesprekken worden
 280 het belang en de waarde van de businesscase door de investeerders bevestigd. De investeerders zetten eigen teams in die alle documenten en informatie analyseren en bestuderen. Het is duidelijk dat de investeerders geïnteresseerd zijn en dat zij aan het project gebonden willen worden. Nu het contract met de bouwer en ontwerper is getekend en ook zij bereid zijn om bij te dragen aan de realisatie van Pallas, kan de positie met de investeerders
 285 verstevigd worden. In Nederland en Argentinië gaan nu mensen aan het werk met het ontwerp hetgeen ertoe zal leiden dat de activiteiten worden verdubbeld waardoor de financiële middelen sneller worden uitgegeven. Het jaarplan 2018 sluit aan bij deze ontwikkelingen. Het uitwerken van het ontwerp zal zeker drie jaar in beslag nemen. In een Conceptual Safety Document worden ten behoeve van ANVS de veiligheidsaspecten in de ontwerp- en bouwfase
 290 vastgelegd. Alvorens het formele traject met ANVS gestart wordt, dienen PS eerst een go/no go besluit te nemen over de voortgang. Dit moment zal worden afgestemd met de huidige financiers, inclusief VWS. De terugkoppeling van ANVS wordt meegenomen in het ontwerp.

Gedeputeerde **Bond** benadrukt dat het om een heel bijzonder project gaat. Een van de
 295 belangrijke motieven voor de provincie om deel te nemen was met name het behoud van unieke kennis, onderzoek en werkgelegenheid. Na een consultatie van PS op 14 december 2015 is besloten om de tweede tranche van 14 miljoen euro in tweeën te knippen om de vinger aan de pols te houden bij de voortgang van het project. Op 9 januari 2018 hebben GS
 300 besloten om het tweede deel van de tweede tranche ter beschikking te stellen – maar dit bedrag is nog niet betaald – onder een aantal voorwaarden, zoals dat er voldoende interesse van private investeerders moet zijn, dat er een actuele businesscase ligt en dat inzicht wordt verleend in de verwachtingen voor de drie pijlers: de medische isotopen, de industriële isotopen, de onderzoeksreactor, en het meest recente jaarplan moet voldoende vertrouwen
 305 geven. Ten behoeve van besluitvorming over de tweede tranche eind 2015 is aan PS de geheime brief van GS en de geheime businesscase 2.1 toegestuurd, maar uit dat document is toen informatie gelekt. Dat mag niet meer gebeuren. Begin 2017 is de tussentijdse businesscase 3.0 voorgelegd aan het Ministerie van EZ en de provincie, die deze businesscase ter beoordeling hebben voorgelegd aan externe deskundigen, namelijk PwC en Strategy&. Tevens is een Raad van Toezicht ingesteld als een extra controleorgaan. Strategy&
 310 concludeert dat het om een realistische en robuuste businesscase gaat. Tevens is geconcludeerd dat het niet eenvoudig zal zijn om de bouw volledig privaat te financieren. De gedeputeerde heeft inmiddels persoonlijk veel vertrouwen in het project gekregen en dat is onder andere ingegeven door het feit dat een aantal reactoren is gesloten, zoals in Canada met als gevolg dat de prijs is gestegen. Daarnaast speelt de morele verantwoordelijkheid voor
 315 de dagelijkse behandeling van 30.000 patiënten een belangrijke rol evenals de oproepen van nationale en internationale oncologen over het belang van dit project. Bovendien is het Ministerie van Volksgezondheid inmiddels partner van het project en Lighthouse kan niet de isotopen produceren die Pallas straks wel kan aanbieden. Al deze factoren bieden een goede basis voor een groot gevoel van vertrouwen. GS zijn van mening dat aan alle voorwaarden is
 320 voldaan en dat kan worden overgegaan tot betaling van het tweede deel van de tweede tranche. **PS worden door GS geconsulteerd alvorens de derde tranche beschikbaar wordt gesteld.**

325 Dhr. **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt naar de inhoud van de betrokkenheid van het Ministerie van Volksgezondheid.

Gedeputeerde **Bond** meldt dat het ministerie partner in het project is en aan tafel zit bij de hoog ambtelijke werkgroep.

330 Dhr. **Klein** (CU/SGP) verzoekt een toelichting op het verschil in nuance van beide sprekers over Lighthouse. Dhr. Van der Lugt meldt dat er nog veel onderzoek nodig is maar dat het theoretisch mogelijk is om met Lighthouse vergelijkbare isotopen te produceren en de gedeputeerde meldt dat nooit dezelfde hoeveelheden geproduceerd kunnen worden als die Pallas produceert.

335 Dhr. **Van der Lugt** meldt dat Lighthouse investeert in het verhogen van de volumes vergelijkbaar met het bulkproduct van de reactor. Dit vereist echter nog veel investeringen op het gebied van technologie. Deze potentie is nog lang niet aangetoond en er moeten nog veel stappen gezet worden om tot dit product te kunnen komen, maar in theorie is het mogelijk.
340 Daarna moet het product nog goedgekeurd worden door het medisch-farmaceutische toeleveringskanaal, daar zal nog een lange periode mee gemoeid zijn.

Dhr. **Klein** (CU/SGP) vraagt hoe hoog de investeringen in de Lighthouse technologie zijn. Op welke termijn denken potentiële klanten daadwerkelijk te kunnen gaan afnemen?

345 Dhr. **Van der Lugt** antwoordt dat er grote verschillen tussen klanten bestaan, er zijn klanten bij die nog in de onderzoeksfase zitten en er zijn klanten die al produceren, zoals voor behandeling van prostaatkanker. De gegevens over Lighthouse zijn vertrouwelijk en kunnen niet met de commissie gedeeld worden.

350 Dhr. **Wiesehahn** (VVD) heeft drie vragen. Pallas gaat een cruciale rol spelen in het nucleair technologisch onderzoek. Hoe gaat deze rol er concreet uitzien? In de begroting van het ministerie van Economische Zaken staat vermeld dat in 2019 al een terugbetaling moet plaatsvinden van de lening van 11 miljoen euro. Graag een toelichting. Een Nuclear Health Centre is een van de voorwaarden voor investeerders. Wordt dit Centre gefinancierd door Pallas of door toekomstige investeerders?

360 Dhr. **Van der Lugt** meldt dat het Nuclear Health Centre onderdeel vormt van de businesscase van Pallas. Dit moet door toekomstige investeerders worden gefinancierd. Voor klanten heeft dit Centre een toegevoegde waarde, maar het is geen voorwaarde. In 2016 is onderzoek gedaan naar de precieze omvang van de onderzoeksambitie van Pallas, omdat men van private investeerders vragen verwacht over wie het onderzoek gaat financieren. In het internationale nucleair technologische veld is sprake van een derde deel privaat en twee derde deel publieke financiering. Voor Pallas zou dit betekenen dat er publiek gefinancierd
365 onderzoek in de reactor zou moeten plaatsvinden, maar gezien de huidige discussie in Nederland lijkt hiervoor het commitment van overheden in Nederland vooralsnog te ontbreken. Daarom wordt hiervoor ruimte gecreëerd in het ontwerp zodat er in de toekomst uitbreidingen mogelijk zijn om dit onderzoek te gaan doen. Op dit moment is nog niet bekend wie deze extra ruimte gaat financieren. Nucleair technologisch onderzoek is gericht
370 op toekomstige toepassing van isotopen en materiaalonderzoek dat een breder toepassingsveld kent, zoals in de nucleaire energie en op studies naar bestaande installaties. In de oorspronkelijke leningsvoorwaarden staat vermeld dat in 2019 een terugbetaling moet plaatsvinden, maar men is hierover in gesprek met het ministerie en de provincie omdat er meer tijd nodig is om de voorfase af te ronden.

375 Dhr. **Wiesehahn** (VVD) vraagt naar de totale investeringskosten van het Nuclear Health Centre in de businesscase.

380 Dhr. **Van der Lugt** antwoordt dat het gaat om enkele tientallen miljoenen euro's.

Dhr. **Zoon** (PvdD) vraagt waar de bijdrage van INVAP uit bestaat, uit geld of middelen? Zal er in de toekomst geproduceerd worden voor diagnostiek of voor het behandelen van patiënten?

- 385 Dhr. **Van der Lugt** antwoordt dat de investeringsbijdrage uit geld zal bestaan. In de diagnostiek is weinig ontwikkeling gaande, het gaat om een bestaande markt met weinig groei of onderzoek naar isotopen. De ambitie van Pallas is om de huidige rol van diagnostische isotopen te blijven spelen met een vergelijkbaar marktaandeel als in de huidige situatie, maar het opwaartse potentieel zit bij de medische isotopen. Daar ligt een grote kans voor Pallas, omdat er wereldwijd een beperkte capaciteit bestaat.
- 390 Dhr. **De Groot** (D66) vraagt een toelichting van de gedeputeerde op de onmogelijkheid om alles volledig privaat te financieren, betreft dit enkel het onderzoek of het gehele traject? Hoe ver zijn private partijen bereid om zich te committeren om te gaan investeren?
- 395 Gedeputeerde **Bond** meldt dat in deze fase veel geld moet worden uitgegeven en hier staan nog geen inkomsten tegenover. Het bedrag van 40 miljoen van de provincie is het maximum. Voordat de derde tranche wordt vrijgegeven, worden PS geconsulteerd.
- 400 Dhr. **Van der Lugt** antwoordt dat volgens de analyse in 2010 de voorfase tot aan de bouwvergunning niet privaat gefinancierd kan worden. Wanneer de (bij voorkeur onherroepelijke) vergunning rond 2020 wordt afgegeven, dan zullen investeerders bereidwilliger worden om te gaan investeren en betrokken willen worden bij de te maken keuzes.
- 405 Dhr. **De Groot** (D66) meent dat dit de essentie is van de motie voor de splitsing van de tweede tranche. Hij stelt voor om ook aan concurrerende partijen een kans te bieden en mee te investeren door hen een voordeel te bieden.
- 410 Dhr. **Van der Lugt** meldt dat het niet zo is dat Pallas investeerders benadert, maar investeerders benaderen zelf Pallas. Het is een spel van onderhandelingen om de investeerders zo vroeg mogelijk te binden aan Pallas. Hoe eerder zij instappen, hoe meer invloed uitgeoefend kan worden op de mogelijkheden van Pallas. Daarnaast wordt met de exploitant van de huidige reactor, NRG, gesproken over hun bijdrage aan de businesscase van Pallas in 2025.
- 415 Mw. **Van Rooij** (PvdA) vraagt of de ontwikkeling van de campus losstaat van de ontwikkeling van de reactor.
- 420 Dhr. **Van der Lugt** meldt dat door Pallas wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van de campus, maar dit is een zelfstandig initiatief. Het draagt wel bij aan het aantrekken van investeerders want zij stellen daar nu al vragen over. Het is belangrijk om op hoofdlijnen richting te kunnen geven, dus de ontwikkeling van de visie op de campus wordt ondersteund, maar wordt niet gefinancierd.
- 425 Gedeputeerde **Bond** merkt op dat de provincie zeer betrokken is bij de campusvorming vanwege de unieke kennis die daar aanwezig is. Dat betreft ook de fusie van ECN met TNO en de kennis bij ECN over bijvoorbeeld solar. Men streeft naar een vergelijkbare opzet van de high tech campus in Eindhoven.
- 430 Dhr. **Haijen** (SP) stelt het volgende aan de orde. Wanneer de technieken een hoge vlucht nemen en cyclotrons en deeltjesversnellers steeds meer isotopen kunnen produceren, bestaat er dan de komende twintig jaar een scenario dat de markt voor reactorisotopen op een gegeven moment verzadigd is en dat de vraag naar isotopen die geproduceerd worden door deeltjesversnellers en cyclotrons, toeneemt?
- 435 Dhr. **Van der Lugt** meent dat op een termijn van twintig jaar dit scenario niet waarschijnlijk is. Er wordt met meerdere toekomstscenario's gewerkt en deze worden onderworpen aan een stresstest. Het voorgestelde scenario maakt hier onderdeel van uit. Een volledige vervanging zal niet snel optreden, want enkel met een reactor kan in bulk geproduceerd worden.
- 440 Mw. **Keur** (CDA) vraagt hoe de risico's van het uitschakelen van het consortium worden afgedekt. Hoeveel private investeerders zijn noodzakelijk voor een goede risicospreiding?
- 445 Dhr. **Van der Lugt** meldt dat de risico's van het consortium een van de moeilijkste onderwerpen van de aanbestedingsprocedure was, het afdekken van risico's van bijvoorbeeld

faillissementen en faillissementen van staten. In de contractuele clausules is hierover een uitgebreide beschrijving opgenomen, zodat wanneer een van de partners faalt, er voldoende garantie bestaat dat het project kan worden afgerond. De nucleaire bedrijven zijn niet gemakkelijk uitwisselbaar, dus daar hangen beslist risico's mee samen, maar de omvang van de risico's is sterk afhankelijk van de fase waarin het project zich bevindt. De aandeelhouders van INVAP, de Staat Rio Negro en de Argentijnse overheid, hebben zekerheden gesteld. De tweede vraag is moeilijk te beantwoorden, omdat de kracht van de investeerder hierbij van grote betekenis is. Er zijn allerlei scenario's denkbaar, één grote krachtige investeerder of een samenwerkingsverband van diverse kleinere investeerders. Voor beide scenario's zijn er potentiële kandidaten.

Mw. **Kocken** (GL) vraagt een toelichting op de producten Technetium en Molybdeen. Draaien alle reactoren momenteel op volle capaciteit? Betreffen de percentages van de markt die Pallas bedient, langlopende vaste contracten of ook incidentele leveranties? Het realiseren van de nieuwe reactor brengt een bepaalde medische zekerheid met zich mee, maar wat zou het gevolg zijn voor de medische situatie als Pallas niet vernieuwd zou worden? Hoe wordt het rapport van het Internationaal Atoomgenootschap (IAA) beoordeeld waarin vermeld staat dat de komende jaren alternatieve klinische trajecten worden opgestart en dat er tegen 2020 met alternatieve oplossingen geleverd gaat worden? Hoe verhoudt dit zich tot de productie van Pallas in 2025?

Dhr. **Van der Lugt** antwoordt dat door het radioactieve verval van Molybdeen Technetium ontstaat en dat product wordt in het ziekenhuis gebruikt. Met cyclotrons kan geen Molybdeen maar wel Technetium geproduceerd worden. Veel ziekenhuizen kopen Molybdeen vanwege de zeer korte levensduur van Technetium dat eigenlijk alleen in de productieomgeving gebruikt kan worden. In het diagram werd de maximale levercapaciteit getoond en niet wat zij daadwerkelijk leveren. Niet alleen de reactorcapaciteit is van belang, maar ook de capaciteit van de vervolgstappen en de processing faciliteiten van het product uit de reactor. Er zijn wereldwijd slechts vier partijen, dus ook dat leidt tot beperkingen. Partijen geven nooit aan wat zij daadwerkelijk leveren, maar op basis van de beschikbare marktinformatie blijkt dat Petten ongeveer 30% van de wereldmarkt levert. Als Pallas niet gerealiseerd wordt, dan heeft dat grote gevolgen voor de bestaande reactor omdat de huidige klanten dan snel naar alternatieven moeten uitwijken, maar die zijn er helaas nauwelijks. Na 2025 zou er een groot tekort ontstaan en kunnen vele duizenden patiënten niet behandeld worden. Hiervoor zijn onvoldoende productiealternatieven beschikbaar en medici moeten naar andere behandelmethodes overgaan. Het rapport van IAA klopt grosso modo zeker, er lopen klinische studies met name in Canada. Mocht daar belangstelling voor zijn, dan wil dhr. Van der Lugt hier graag op een ander moment over verder spreken.

Mw. **Kocken** (GL) refereert aan het feit dat de gedeputeerde in een interview in 2015 heeft gezegd dat volgens de OECD en NEA in 2020 een overschot aan medische isotopen ontstaat vanwege nieuwe productiefaciliteiten en omdat deze ook met cyclotrons kunnen worden geproduceerd. Waarom is de gedeputeerde van mening veranderd?

Gedeputeerde **Bond** is inderdaad van mening veranderd over Lighthouse, cyclotrons en Pallas vanwege ontwikkelingen op de wereldmarkt en de ontwikkeling van het project Pallas. Ook is sinds 2015 de prijs van isotopen sterk gestegen. Hij is er nu van overtuigd dat het project noodzakelijk is voor een afdoende productie van isotopen.

Mw. **Keur** (CDA) veronderstelt dat wanneer de huidige reactor uitvalt, er een probleem ontstaat voor de ziekenhuizen.

Dhr. **Van der Lugt** bevestigt deze veronderstelling.

Dhr. **Bouberg Wilson** (ONH) merkt op dat in 2015 PS aan de betaling van het tweede deel van de tweede tranche de voorwaarde verbonden hebben van een geactualiseerde en sluitende businesscase en dat er voldoende interesse uit de markt kan worden aangetoond. In de brief van GS van 10 januari jl. worden PS verzocht het tweede deel van de tweede tranche beschikbaar te stellen omdat GS de businesscase nog steeds voldoende kansrijk achten. Wie komt dit oordeel toe en op basis waarvan?

- Gedeputeerde **Bond** meldt dat de businesscase is getoetst door PwC en Strategy& en deze hebben de businesscase beoordeeld als robuust en realistisch. De businesscase kan niet aan PS worden toegestuurd vanwege het feit dat er een aantal jaren geleden informatie is gelekt.
- 510 Dhr. **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt aan wie het oordeel toekomt over de businesscase en over de vraag of er voldoende interesse uit de markt is.
- Gedeputeerde **Bond** antwoordt dat hier in het politieke deel van de vergadering over wordt gesproken.
- 515 Mw. **Kocken** (GL) vraagt de gedeputeerde waarom hij het oordeel van OECD en NEA niet ondersteunt.
- 520 Mw. **Keur** (CDA) constateert dat er bij de vorige presentatie sprake was van enige verbazing in de commissie omdat toen bleek dat de vraag naar medische isotopen groeiende was.
- Dhr. **Van der Lugt** meldt dat het met name ging over de groeiverwachting van de therapeutische toepassing van isotopen en niet over de diagnostische isotopen. Deze ontwikkelingen zijn in 2017 bevestigd door allerlei marktspelers. Zelfs worden de ambities van Pallas op dat vlak als bescheiden beoordeeld. Hij adviseert mw. Kocken een analyse van RIVM na te lezen in een studie voor VWS in de zomer van 2017. De analyse betreft de voorspellingen van de OECD en NEA over acht jaar sinds 2008 over de toekomstige capaciteit. Met het voortschrijden van de jaren schuift de capaciteit iedere keer twee jaar op. In de businesscase is men daarom voorzichtig om de voorspellingen van de OECD en NEA helemaal te volgen, omdat de kracht van hun voorspellingen in het verleden niet erg groot is geweest.
- 525 530
- Mw. **Van Rooij** (PvdA) vraagt de gedeputeerde of vanavond inderdaad gesproken wordt over het tweede deel van de tweede tranche of gaat het enkel over het informeren van de commissie?
- 535
- Gedeputeerde **Bond** meldt dat in de vergadering waarin is besloten om de tweede tranche te splitsen, is afgesproken dat PS zouden worden geconsulteerd alvorens het tweede deel uitbetaald zou worden. Dat besluit van GS staat vanavond op de agenda.
- 540
- Dhr. **De Groot** (D66) constateert dat GS het principebesluit hebben genomen en dat zij PS consulteren alvorens tot uitbetaling van het tweede deel wordt overgegaan. De commissie bespreekt vanavond of dit verantwoord is of niet.
- 545
- Mw. **Van Rooij** (PvdA) heeft deze vraag niet teruggevonden in de stukken.
- De **voorzitter** stelt een schorsing van de vergadering voor. De vergadering wordt heropend voor de eerste termijn.
- 550
- Dhr. **Kaptheijns** (PVV) steunt de uitbetaling van het tweede deel van de tweede tranche. De Health Campus brengt allerlei voordelen met zich mee, dit initiatief wordt absoluut ondersteund.
- Dhr. **Zoon** (PvdD) constateert dat motie 60 uit 2014 (15-12-2014) de voorwaarden vermeld die zijn gesteld aan de uitbetaling van de tweede tranche, namelijk een geüpdatete businesscase en een overzicht van private partijen die bereid zijn om deel te gaan nemen. Daarom wordt de brief van GS als enigszins vreemd ervaren, omdat er geen sprake is van een sluitende businesscase en er is ook geen lijst van private investeerders. De wereld is sterk veranderd in de afgelopen jaren en Lighthouse biedt volgens het ministerie van EZ een groot aantal voordelen bij de productie van isotopen, want er ontstaat geen radioactief afval en het is al operationeel in 2021, drie jaar voordat Pallas operationeel wordt. Ook OECD en NEA zien tot 2022 geen problemen en zij houden rekening met 35% overproductie. De productie van de nieuwe Pallas is niet in deze verwachtingen betrokken, omdat die pas later operationeel wordt. De businesscase is geënt op een toename van de vraag naar isotopen en een hogere prijs, maar de reactor zal zich richten op diagnostiek. INVAD blijkt helaas niet voldoende geld in kas te hebben om een bijdrage te leveren aan de bouw en daarnaast zijn er geen mogelijkheden om extra investeerders aan te trekken. Samenvattend, er is niet voldaan aan de
- 555 560 565

eisen die in de motie gesteld worden en er is dus geen aanleiding om het tweede deel van de tweede tranche nu te gaan uitbetalen.

570

Dhr. **De Groot** (D66) constateert dat vanavond gesproken wordt over de betaling van het tweede deel van de tweede tranche. Hij verzoekt om voordat een definitief besluit wordt genomen in lijn met de motie, eerst nog met elkaar te overleggen, want er moet een grotere zekerheid bestaan over de businesscase. De markt is de enige die kan bepalen of er voldoende geloof is in de businesscase. PS kunnen vanavond daar geen definitief oordeel over vellen.

575

Dhr. **Wiesehahn** (VVD) stelt dat vanavond wordt gesproken over een eerder genomen besluit, terwijl de motie betrekking heeft op het totale bedrag van 14 miljoen euro. Bij uitkering van de derde tranche komt de businesscase opnieuw aan de orde.

580

Dhr. **De Groot** (D66) antwoordt dat op het moment dat de laatste 20 miljoen euro aan de orde is, duidelijk moet zijn dat de interesse zodanig groot is dat de onzekerheden zijn opgeheven. Hij kijkt uit naar de discussie hierover.

585

Dhr. **Wiesehahn** (VVD) constateert dat er veel financiële risico's samenhangen met het project. Hij heeft daarom nog een aantal vragen over het proces. De brief van GS wordt als enigszins vreemd beoordeeld, want hierin wordt wel de campus uitgebreid beschreven maar het onderwerp van vanavond komt nauwelijks aan bod. Kan de gedeputeerde toelichten hoe belangrijk een stabiel politiek klimaat is voor het succesvol werven van investeerders? Hoe kijkt de markt hier tegenaan? De verwachting is gewekt dat er vandaag inzage zou worden gegeven in de businesscase, maar in 2014 bij het aannemen van de motie was al duidelijk dat dit tot problemen zou leiden en dat pas aan het eind van het project inzage kan worden verleend wanneer er geen risico's meer zijn voor de organisatie. Graag een reactie. De businesscase is gestoeld op drie pilaren, de marktontwikkeling van medische isotopen, van industriële isotopen en het onderzoeksdeel. Die drie componenten ondersteunen een succesvolle businesscase. Het is jammer dat deze onderdelen niet in de presentatie naar voren zijn gekomen. Kan de gedeputeerde deze drie componenten op hoofdlijnen toelichten?

590

595

Mw. **Kocken** (GL) vraagt waar het vanavond eigenlijk om gaat, wordt de commissie enkel geïnformeerd of wordt er een besluit genomen op basis van een meerderheidsstandpunt om de betaling uit te voeren? Hier moet eerst duidelijkheid over komen alvorens er verder wordt gesproken.

600

Dhr. **Wiesehahn** (VVD) veronderstelt dat PS altijd gerechtigd zijn om in te grijpen in een proces. Vanavond is sprake van een tussenstap van een reeds genomen besluit en als er een meerderheid is, dan kan het besluit niet worden genomen. De VVD ondersteunt overigens de uitbetaling van het tweede deel.

605

Dhr. **Bouberg Wilson** (ONH) stelt dat PS een aantal voorwaarden hebben gesteld aan de betaling van het tweede deel en over de vraag of aan die voorwaarden is voldaan, moet door PS een besluit genomen worden.

610

Dhr. **De Groot** (D66) constateert dat GS de Staten informeren over hun genomen besluit binnen de ruimte die PS gegeven hebben. PS kunnen altijd ingrijpen.

615

Mw. **De Meij** (50plus) stelt voor dat elke fractie zijn mening geeft, waarna GS kunnen besluiten wat hiermee te doen.

Dhr. **Klein** (CU/SGP) meent dat vanavond beoordeeld wordt of GS hun taken goed uitvoeren conform de brief van GS aan PS.

620

Mw. **Keur** (CDA) sluit zich hierbij aan. De brief van GS is duidelijk. Er is geen sprake van een go, no go moment, want er is al een besluit genomen. Er is geen aanleiding om in te grijpen op het besluit van GS.

625

De **voorzitter** concludeert dat de commissie een oordeel kan vellen over de brief van GS.

- 630 Mw. **Kocken** (GL) vindt dat alle vertrouwelijke stukken met PS moeten worden gedeeld ondanks het eerdere lek uit de businesscase. Nu wordt de volksvertegenwoordiging een fout verweten die misschien helemaal niet aan haar te wijten is. Zij stelt voor om PS in beslotenheid te informeren over de businesscase, want PS moeten wel kunnen controleren of er een juist besluit is genomen en zolang er geen inzage is verleend, kan niet beoordeeld worden of het verstandig is om hiermee door te gaan. Waarom heeft het zolang geduurd
- 635 alvorens PS werden geïnformeerd over het advies van de hoog ambtelijke werkgroep? Heeft dit advies geleid tot een ander standpunt van GS over de private financiering? Klopt het dat het bedrag van 80 miljoen euro in de vorm van nu nog een lening, te zijner tijd een investeringsbijdrage van de overheid wordt?
- 640 Dhr. **Bouberg Wilson** (ONH) constateert dat in antwoord op de technische vragen is gesteld at de businesscase een continu proces is en dat de interesse van partijen uit de markt blijkt uit de vele gesprekken van de stichting met marktpartijen. Zoals de informatie nu voorligt, is dat onvoldoende. PwC en Strategy& concluderen dat op papier sprake is van een sluitende businesscase, maar welke betekenis heeft deze mededeling? Is er wellicht meer geld nodig
- 645 dan waarover tot dusverre gesproken wordt? Er is onvoldoende inzicht gegeven in de informatie waarom gevraagd is en ook is niet voldaan aan de voorwaarden van de motie, daarom kan het tweede deel van de tweede tranche niet uitbetaald worden.
- 650 Dhr. **Klein** (CU/SGP) constateert dat de antwoorden op technische vragen nogal 'zacht' waren en weinig concrete informatie boden. Daarom is moeilijk te beoordelen of het besluit van GS het juiste is. Hij begrijpt niet hoe het kan dat enerzijds wordt gesproken over een businesscase waarin vertrouwen bestaat en dat anderzijds 60 miljoen euro overheidsgeld nodig is. Hoe kan men dit met elkaar rijmen? De investering betreft een langere periode dan twintig jaar, maar wat gaat er gebeuren als het na twintig jaar toch misgaat en de exploitant
- 655 failliet gaat, hoe wordt dan omgegaan met het afval en de ontmanteling? Deze kosten mogen niet op de maatschappij worden afgewenteld. Er is onvoldoende zekerheid om vast te stellen of dit voor de komende zestig jaar voldoende is afgedicht.
- 660 Mw. **Van Rooij** (PvdA) ging ervan uit dat in het besloten deel vanavond informatie over de businesscase zou worden verschaft, maar dat is blijkbaar niet de bedoeling. Zij hoopt dat bij de volgende tranche helderder zal worden gecommuniceerd.
- 665 Dhr. **Haijen** (SP) is het eens met GL, want hij had gehoopt vanavond concrete informatie te ontvangen over het businessplan. Hij sluit zich aan bij de vragen van CU/SGP over hoe wordt omgegaan met het afval en eventuele ontmanteling van Pallas mocht dat aan de orde komen. De ervaringen uit het verleden met Dodewaard waren niet echt positief.
- 670 Mw. **Keur** (CDA) constateert dat tot op heden een grondig proces is doorlopen waardoor een aantal risico's verminderd is, maar deze zijn niet allemaal opgeheven. Volledige transparantie in dit stadium is lastig, dus met het oog daarop wordt het besluit van GS ondersteund om 7,5 miljoen euro te betalen. Bij de volgende tranche moet meer duidelijkheid geboden worden voordat over een go/no go wordt besloten.
- 675 Mw. **De Meij** (50plus) heeft inhoudelijk niets extra's gehoord ten opzichte van een aantal maanden geleden. Zij sluit zich aan bij GL ten aanzien van het feit dat geen inzage is verleend in de businesscase. Er is te weinig informatie beschikbaar om te kunnen besluiten over uitbetaling van de tweede tranche.
- 680 Gedeputeerde **Bond** merkt op dat het niet klopt dat er niets extra's is gebeurd, want er is heel veel gebeurd, zoals hij in zijn toelichting heeft aangegeven. Het belangrijkste argument zijn de 30.000 patiënten die jaarlijks geholpen kunnen worden en daarnaast hebben ook oncologen zich aangesloten evenals het Ministerie van Volksgezondheid. Er is door PS besloten om een splitsing door te voeren in het bedrag van de tweede tranche om de risico's voor de provincie te beperken en de vinger aan de pols te houden bij de ontwikkelingen, die
- 685 op dit moment wellicht nog niet helemaal voldoen aan de verwachtingen. Het bedrag wordt beschikbaar gesteld in de vorm van een lening. De vergelijking met Dodewaard is absoluut ongepast, want die situatie komt niet in de buurt van Pallas. Bovendien zijn de ontmantelingskosten opgenomen in de businesscase. De gedeputeerde herhaalt dat er de vorige keer informatie is gelekt uit de businesscase en dat mag niet nog een keer voorkomen,
- 690 zeker niet in deze fase, maar PS worden hiervoor niet 'gestraft'. Voor private investeerders is

de vergunning cruciaal en wanneer deze in 2020 wordt afgegeven, dan zal het momentum keren en zullen investeerders zich gaan committeren. Investeerders zijn niet bereid om zich vast te leggen op investeringen in een bedrijf dat nog geen vergunning heeft.

695 Dhr. **Klein** (CU/SGP) constateert dat er wordt gesproken over technologieën waarvan over zestig jaar niet bekend is hoe hiermee wordt omgegaan en wat de eisen zullen zijn voor ontmanteling.

700 Gedeputeerde **Bond** heeft bedoeld te zeggen dat de toekomstige ontmantelings- en afvalkosten in de businesscase zijn opgenomen. De vergelijking met Dodewaard is onjuist, want het gaat qua omvang om twee totaal verschillende grootheden. Stabiliteit van de markt is enorm belangrijk voor de provincie en ook voor het Rijk, dit is een belangrijke basis voor het draagvlak in de markt.

705 Dhr. **Wiesehahn** (VVD) vraagt wat de overweging van GS is geweest om in hun brief met name te focussen op de campus en niet op de kern van de discussie.

710 Gedeputeerde **Bond** antwoordt dat de brief niet zo bedoeld is. De campus gaat breder dan alleen Pallas, maar de informatie in de brief gaat zeker over dit project. PwC en Strategy& hebben de businesscase als robuust en realistische beoordeeld. Daarnaast is een Raad van Toezicht aangesteld die samen met de hoog ambtelijke werkgroep het proces monitort. De derde tranche van 17,5 miljoen euro zal te zijner tijd aan PS in een besloten vergadering voorgelegd en toegelicht worden. Tevens zal alsdan een update van de actuele businesscase gegeven worden. Deze businesscase betreft niet het bedrag van 60 miljoen euro, dit staat los van de businesscase waar de provincie bij betrokken is.

715 Dhr. **Klein** (CU/SGP) vraagt of de businesscase de gehele reactor betreft.

720 Gedeputeerde **Bond** antwoordt dat het in dit geval over de financiering gaat. Dhr. Klein spreekt over 60 miljoen euro maar dat hoeft niet per se overheidsgeld te zijn. Dit bedrag heeft te maken met de bouw en exploitatie en hangt niet samen met de businesscase.

725 Dhr. **Wiesehahn** (VVD) herhaalt zijn vraag over een toelichting op de drie pilaren van medische en industriële isotopen en onderzoek.

730 Gedeputeerde **Bond** refereert aan de presentatie van dhr. van der Lugt en de beschrijving van de wereldmarkt. Daarnaast is de prijs van isotopen de afgelopen jaren sterk verbeterd en bovendien gaat Pallas meerdere producten produceren en niet slechts een. Dit leidt tot een lagere kwetsbaarheid.

735 Dhr. **Wiesehahn** (VVD) vraagt of de gedeputeerde van mening is dat gezien de ontwikkelingen op de drie pilaren, er steeds minder risico wordt gelopen.

740 Gedeputeerde **Bond** bevestigt deze opmerking. Op dit moment gaat het om een lening en voor de provincie is 40 miljoen euro het maximale bedrag dat zij investeert. GS hebben in mei 2017 het standpunt vernomen van de hoog ambtelijke werkgroep ten aanzien van het bedrag van 60 tot 100 miljoen euro aan publieke gelden, maar deze informatie is voor de provincie niet relevant, aangezien het maximale bedrag voor de provincie 40 miljoen euro bedraagt.

745 Dhr. **Van der Lugt** meldt dat in de huidige businesscase de ontmantelingskosten en de afwikkeling van nucleaire afval zijn opgenomen. Er is met COVRA overlegd over de (toekomstige stijging van) de tarieven. Voordat de vergunning wordt afgegeven moet aan de overheid een ontmantelingsplan ingediend worden en een financiële zekerheidsstelling worden verleend voor de uitvoering. De ontwerper heeft het ontmantelingsplan voor zijn ontwerp voor over zestig jaar al ingediend bij zijn bieding. Er kunnen voor investeerders altijd redenen zijn om niet in te stappen, zelfs als het een positieve businesscase betreft. Daarom heeft de overheid de eerste fase gefinancierd omdat de risico's in deze fase te groot zijn om hiervoor private investeerders aan te trekken. Maar er wordt ingezet op het zo vroeg mogelijk laten instappen van investeerders. Het bedrag van 60 tot 100 miljoen euro is genoemd door Strategy& in een advies aan de overheid, omdat hiervoor mogelijk een overbruggingskrediet nodig is met het oog op de periode tussen het indienen van de vergunningsaanvraag en het verkrijgen van de onherroepelijke vergunning.

755 Dhr. **Zoon** (PvdD) vraagt of de huidige businesscase wel is gedeeld met GS en of is aangegeven dat deze niet mag worden gedeeld met PS.

De **voorzitter** vindt dit een politieke vraag die in tweede termijn aan de gedeputeerde kan worden gesteld.

760 Mw. **Kocken** (GL) vraagt of het zo is dat investeerders niet willen investeren in een positieve businesscase vanwege redenen die betrekking hebben op andere onderdelen dan risico en rendement.

765 Dhr. **Van der Lugt** bevestigt dat er risico's zijn die niet privaat te investeren zijn en dit kan niet overbrugd worden door een hoger rendement te bieden.

Dhr. **Klein** (CU/SGP) vraagt of het bedrag van 60 tot 100 miljoen euro als een lening kan worden gezien omdat dit in principe uit de businesscase terugbetaald zou kunnen worden.

770 Dhr. **Van der Lugt** bevestigt dit.

Tweede termijn

775 Dhr. **De Groot** (D66) vindt de primaire belangen voor de provincie met name in de werkgelegenheid liggen en in tweede instantie in het belang van patiënten. Met het oog daarop wordt het besluit van GS ondersteund.

780 Mw. **Van Rooij** (PvdA) merkt op dat in de planning de aanvang van de bouw voor 2020 voorzien wordt, maar de investeerders moeten toch op een eerder moment instappen?

Dhr. **Zoon** (PvdD) stelt een stemming voor om te oordelen over de vraag of er voldoende informatie beschikbaar is om het besluit van GS te kunnen ondersteunen. Is de businesscase gedeeld met GS en is de voorwaarde gesteld dat die niet met PS gedeeld mocht worden?

785 De **voorzitter** vraagt aan de commissie wat zij van het ordevoorstel van de PvdD om een stemming te houden over de vraag of de commissie over alle informatie beschikt om advies uit te kunnen brengen vinden.

790 Dhr. **Wieseahn** (VVD) meent dat de vraag moet zijn of er voldoende vertrouwen bestaat in de voorgelegde informatie en dat die voldoende aanleiding is om het besluit van GS te ondersteunen.

795 Dhr. **Zoon** (PvdD) citeert uit de brief van GS waarin de vraag wordt gesteld of PS voldoende geïnformeerd zijn.

Dhr. **De Groot** (D66) heeft voldoende vertrouwen in het besluit van GS.

Mw. **Keur** (CDA) sluit zich hierbij aan.

800 Mw. **Van Rooij** (PvdA) ziet na alle bijdragen van partijen geen voordelen in een stemming.

Mw. **Kocken** (GL) steunt het voorstel van de PvdD.

805 De **voorzitter** merkt op dat GS aan PS vragen of zij voldoende geïnformeerd zijn, maar in ultima is het besluit aan GS. Er moet dus gestemd worden over de vraag: zijn PS voldoende geïnformeerd om hierover te oordelen?

810 Gedeputeerde **Bond** meldt dat dhr. Zoon uit de brief van GS citeert over de derde tranche en de besluitvorming hierover.

Dhr. **Zoon** (PvdD) vraagt of PS voldoende geïnformeerd zijn om het besluit van GS te controleren.

- 815 De **voorzitter** legt deze vraag of hierover gestemd moet worden voor. Acht leden stemmen voor, negen leden stemmen tegen. Het ordevoorstel is verworpen. Deze stemmingen zijn gebaseerd op het aantal aanwezige leden, dus het gaat niet om een gewogen stemming.
- 820 Dhr. **Bouberg Wilson** (ONH) herhaalt zijn vraag over wie oordeelt over de vraag of voldaan is aan de voorwaarden voor het uitbetalen van de tweede tranche. Hierop is nog geen antwoord verkregen.
- Mw. **Kocken** (GL) is niet overtuigd, omdat er geen inzicht is gegeven in de businesscase. PS kunnen hun controlerende taak niet uitvoeren.
- 825 Dhr. **Wieseahn** (VVD) heeft aan de hand van de presentatie van dhr. Van der Lugt en de toelichting door de heer Bond voldoende vertrouwen gekregen, mede door de toezegging dat de uitbetaling van de derde tranche benut wordt om de businesscase aan PS toe te lichten. De informatievoorziening aan PS vanuit de provincie zelf is in deze in gebreke gebleven en hopelijk verloopt dat de volgende keer beter. Ook in de brief had meer informatie verstrekt kunnen worden.
- 830 Dhr. **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt waarom de VVD verwacht bij de derde tranche wel inzicht te verkrijgen in de businesscase.
- 835 Dhr. **Wieseahn** (VVD) meldt dat in de motie wordt vermeld dat voorafgaande aan uitbetaling van een tranche, eerst inzage in de businesscase verleend moet worden.
- 840 Dhr. **Bouberg Wilson** (ONH) meldt dat de tweede tranche zou worden vrijgegeven op basis van een sluitende businesscase en voldoende interesse uit de markt. Dat zijn dezelfde voorwaarden als die gelden voor de derde tranche.
- Dhr. **Wieseahn** (VVD) herhaalt dat de meerderheid van PS altijd kan ingrijpen in deze besluitvorming maar op dit moment is er geen sprake van een meerderheid.
- 845 Dhr. **Klein** (CU/SGP) vindt het belangrijk dat PS zich verder in de businesscase gaan verdiepen ondanks het oordeel van Strategy& dat de businesscase robuust en realistisch is. Er blijkt een publieke bijdrage nodig te zijn voor het bedrag van 60 tot 100 miljoen euro. Committeren PS zich met dit besluit aan dit bedrag?
- 850 Mw. **De Meij** (50plus) ziet echt wel het belang in van Pallas om dagelijks zoveel patiënten te helpen, maar daar gaat het vanavond niet om. Er is onvoldoende informatie over de businesscase verschaft om een goed oordeel te kunnen vellen.
- 855 Gedeputeerde **Bond** meldt dat GS geen verbod hebben gelegd op het ter inzage geven van de businesscase aan PS. De gedeputeerde heeft persoonlijk inzage gehad in de businesscase en GS hebben het verslag van PwC ontvangen op basis waarvan het besluit is genomen. PS hebben besloten tot het betalen van de tweede tranche, maar er is besloten om een knip aan te brengen. GS hebben dit besluit van PS uitgevoerd. Naar de PvdA meldt de gedeputeerde dat het zo vroeg mogelijk instappen van investeerders van belang is voor de derde tranche. Het gehele vergunningentraject loopt momenteel. Het klopt dat de planning niet matcht met het moment van instappen door investeerders.
- 860 De **voorzitter** vraagt de commissie of er nog behoefte bestaat aan een besloten overleg. Hier bestaat geen behoefte aan. Hij concludeert dat de meerderheid van de partijen het besluit van GS voor betaling van het tweede deel van de tweede tranche ondersteunt. De gedeputeerde heeft toegezegd dat bij de derde tranche de businesscase wordt voorgelegd en toegelicht aan PS.
- 865
- 870 9. Rondvraag portefeuille dhr. Bond en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
- Er zijn geen vragen.
- 875 10. Vaststelling verslag besloten deel commissie EEB 22 januari 2018

Het verslag van het besloten deel van 22 januari 2018 wordt ongewijzigd vastgesteld en de commissie verklaart deze meteen openbaar.

880 11. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering om 21.55 uur.

885